
Driehoek

Agendapunt X: XR-blokkade op A10, 24 februari

Vergadering:	Driehoek
Agendapunt:	Demonstraties
Ingebracht door:	Ambtelijke driehoek
Behandelend ambtenaar:	5.1.2.e (OOV)

Gevraagd besluit

1. Kennisnemen van het informatiebeeld;
2. Kennisnemen van Europeesrechtelijke jurisprudentie;
3. Keuze maken over de grondslag van het optreden;
4. Keuze maken voor een scenario t.a.v. de benadering van de demonstratie;
5. Instemmen met de uitgangspunten.

Aanleiding en context

XR heeft aangekondigd op zaterdag 24 februari wederom een demonstratie te organiseren op de A10. In deze oplegger wordt de driehoek gevraagd kennis te nemen van de kaders die voortvloeien uit de Europeesrechtelijke jurisprudentie en van de voor- en nadelen van de verschillende grondslagen van het optreden. De driehoek wordt vervolgens gevraagd om een keuze te maken ten aanzien van het scenario voor, en de grondslag van, het optreden en in te stemmen met de uitgangspunten.

Bestuurlijke samenvatting

Ad 1) Kennisnemen van het informatiebeeld

De politie geeft mondeling een toelichting op het aanvullend informatiebeeld.

Mail van XR over het faciliteren van de demonstratie

Op 5 februari jl. heeft XR per mail het volgende laten weten:

Zoals eerder besproken demonstreren wij op de A10 ter hoogte van het voormalige ING hoofdkantoor om te eisen dat ING per direct stopt met alle financiering van, en dienstverlening aan, de fossiel industrie. Wij hebben meerdere malen de gemeente Amsterdam verzocht dit te faciliteren door de A10 af te sluiten voor verkeer, zodat wij gebruik kunnen maken van ons grondrecht om te demonstreren op de voor onze zaak relevante plek.

Afgelopen 30 december is het uitoefenen van ons grondrecht niet gefaciliteerd. Evenmin bleek Rijkswaterstaat (ondanks ons verzoek) niet bereid van tevoren de A10 af te sluiten. Je begrijpt mijn verbazing toen vanmiddag dit bericht werd gepubliceerd: <https://www.nu.nl/binnenland/6300364/a2-bij-belgische-grens-uit-voorzorg-afgesloten-wegens-demonstratie-boeren.html>

Op 24 februari 2023 gaan wij om 12.00 de A10 op en gaan ervan uit dat Rijkswaterstaat de weg van tevoren afsluit en de gemeente Amsterdams ons hierbij faciliteert.

-Oplegnotitie-

Ervan uitgaande dat de driehoek zal beslissen om de demonstratie van 24 februari op de A10 te verbieden, ligt het volgens de subdriehoek niet in de rede om de demonstratie te faciliteren en stellen we voor conform deze lijn te reageren.

Aanpak Den Haag

In Den Haag is de demonstratie op de A12 vooraf verboden. Er is geprobeerd om met inzet van politie het betreden van de A12 te beletten. Dit is niet gelukt omdat de demonstranten in kleine groepjes op verschillende plaatsen verzamelden. De demonstranten waren op de A12 om 13 uur. Om 13.48 uur is het optreden begonnen. ^{5.1.2,d}

5.1.2,d

5.1.2,d

Op 5

februari hebben de demonstranten dus ongeveer 3 kwartier op de A12 gezeten alvorens het optreden begon. Er zijn 1001 mensen aangehouden op grond van art. 11 Wom en vervolgens verplaatst. 12 personen zijn aangehouden voor andere feiten. ^{5.1.1,d}

5.1.1,d

5.1.1,d

Ad 2) Kennisnemen van Europeesrechtelijke jurisprudentie

In de driehoek van 5 februari is gesproken over de vraag in hoeverre de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) beperkingen stelt aan het moment en de wijze waarop kan worden opgetreden tegen demonstranten die, ondanks het verbod, toch de A10 blokkeren. Uit de jurisprudentie volgt het volgende:

Voordat sprake is van een blokkade:

- Een vreedzame wegblokkade valt onder de reikwijdte van het demonstratierecht van het EVRM en de Wom;
- Van een vreedzame demonstratie is pas geen sprake als demonstranten geweld gebruiken of blijkt uit uitingen dat er sprake is van gewelddadige intenties;
- Uit de jurisprudentie van het EHRM valt echter geenszins de conclusie te trekken dat de burgemeester een vreedzame wegblokkade bij voorbaat zou moeten toestaan en faciliteren;
- Tegen een vreedzame wegblokkade als demonstratie is dan ook een bestuursrechtelijk verbod of beperking mogelijk.

Na aanvang van de blokkade:

- Als de snelweg eenmaal geblokkeerd is, dient de overheid de veiligheid van de demonstranten en verkeersdeelnemers te waarborgen door de weg af te zetten.
- Ook is belangrijk dat de overheid flexibiliteit laat zien gedurende de demonstratie en de rechten van de demonstranten afweegt tegen andere rechten, zoals rechten van andere weggebruikers.
- Ten aanzien van blokkades die niet zijn aangemeld en die zijn verboden, volgt niet uit de jurisprudentie dat deze nooit direct mogen worden beëindigd, noch dat er een minimale tijd is waarop de demonstratie ongemoeid moet worden gelaten.

-Oplegnotitie-

- De jurisprudentie is op dit punt genuanceerd. Het (moment van) optreden moet noodzakelijk en proportioneel zijn, dat wil zeggen dat rekening moet worden gehouden met alle omstandigheden van het specifieke geval.
- Omstandigheden die van invloed kunnen zijn: afkeurenswaardig gedrag of laakbaar gedrag, duur van de demonstratie, mate van gevaarstelling, bereikbaarheid nood- en hulpdiensten, ernstige gevolgen voor derden/andere weggebruikers, type weg (snelweg, belangrijke ontsluitingsweg), gebruik van geweld of toebrengen schade (lijm), weersomstandigheden.
- De jurisprudentie geeft geen richting ten aanzien van de grondslag van het wegvoeren van demonstranten, maar wel over het vervolgen van demonstranten.
- Een maatregel (straf) opleggen mag als de demonstrant zeer afkeurenswaardig gedrag of laakbaar gedrag vertoont. Er is geen limitatieve lijst waarin is aangegeven wanneer hier sprake van is, maar duidelijk is wel dat hier sprake van is als een demonstrant expres een grote openbare ordeverstoring veroorzaakt (in de jurisprudentie is een voorbeeld waarbij meerdere snelwegen voor 48 uur werden geblokkeerd en een waarbij een blokkade op de weg 5 uur duurde).
- Een straf moet altijd proportioneel zijn en er moet rekening worden gehouden met het mogelijke chilling effect van de maatregel. Het strafrechtelijk optreden mag niet van een zo ingrijpend karakter zijn dat daarvan een afschrikwekkend effect uitgaat op het demonstratierecht.

Resumerend.

Ten aanzien van het **beëindigen** van een demonstratie volgt uit de jurisprudentie dat een vreedzaam protest in beginsel enige ruimte moet worden gegeven. Er is geen eenduidige lijn hoe lang een vreedzaam protest ongemoeid moet worden gelaten. Hoe sneller het optreden, hoe steviger de argumenten ter onderbouwing van die keuze moeten zijn. Het hangt van de omstandigheden af hoe snel het optreden kan zijn. Direct verwijderen zal eerder proportioneel zijn als de blokkade acute grote gevaren oplevert. Een zekere mate van tolerantie ten aanzien van vreedzame demonstranten lijkt dus geboden.

Ten aanzien van het **vervolgen** van vreedzame demonstranten blijkt uit de jurisprudentie dat proportioneel handelen essentieel is. In geval de demonstratie vreedzaam is wordt vooral zwaar gewicht toegekend aan de duur van de ophouding. Al na 3,5 uur ophouding na aanhouding oordeelt de rechter in geval van vreedzame demonstranten dat de duur van ophouding te lang is en daarom geen straf wordt opgelegd. Hierbij betreft de rechter ook dat demonstranten de kans moet worden gegeven om de demonstratie elders voort te zetten en geeft de rechter aan dat er kon worden volstaan met minder verstrekkende maatregelen gezien het vreedzame karakter van de demonstratie. In één uitspraak wordt ook de (beperkte) duur van de demonstratie betrokken.

Ad 3) Keuze maken over de grondslag van het optreden

Naar aanleiding van het gesprek in de driehoek van 5 februari jl. zijn de voor- en nadelen van de verschillende grondslagen van het optreden in kaart gebracht. Het gaat om (1) bestuurlijk ophouden/verplaatsen op grond van ophoudbevoegdheid obv art. 176a Gemeentewet, (2) aanhouden en verplaatsen obv art. 184 Sr/11 Wom en (3) het verplaatsen ter onmiddellijke handhaving van de rechtsorde obv art. 3 Politiewet. In de bijgevoegde tabel staan de voor- en nadelen, knelpunten en eventuele kansen bij de verschillende grondslagen vermeld.

-Oplegnotitie-

De keuze voor de grondslag van het optreden staat los van het tempo waarin wordt opgetreden (zie ad 4, scenario's ten aanzien van de benadering van de demonstratie). De jurisprudentie van het EHRM moet namelijk in acht worden genomen, ongeacht de wijze waarop de demonstranten van de demonstratielocatie worden geleid en de jurisprudentie geeft geen richting ten aanzien van de grondslag van het verwijderen van demonstranten (zie hiervoor onder ad 2 kennisnemen Europeesrechtelijke jurisprudentie).

De driehoek wordt gevraagd een voorkeur uit te spreken over de grondslag van het optreden ten aanzien van vreedzame demonstranten die, na een besluit tot ontbinding, niet voldoen aan de vordering om te vertrekken.

Ad 4) Keuze maken voor een scenario t.a.v. de benadering van de demonstratie

Ten aanzien van de blokkade-actie van 30 december jl. heeft de driehoek gekozen voor een verbod van de demonstratie op de A10, het aanwijzen van een alternatieve demonstratielocatie en vervolgens een gefaseerd optreden op het moment dat de demonstranten toch de A10 zouden betreden.

5.1.2,d



De driehoek wordt gevraagd de wijze van benadering van de demonstratie van 24 februari te bepalen. De sub stelt eenzelfde wijze voor als bij de actie op 30 december, dus in te stemmen met een verbod van de demonstratie op de A10, het aanwijzen van een alternatieve demonstratielocatie en vervolgens een gefaseerd optreden op het moment dat de demonstranten toch de A10 betreden.

Ad 5) Instemmen met de uitgangspunten

-Oplegnotitie-

Op basis van het informatiebeeld en de ervaringen met de vorige A10-blokkade worden onderstaande uitgangspunten voorgesteld (gelijk aan de uitgangspunten voor de actie van 30 december jl.):

- De vrijheid van meningsuiting is een groot goed. Het recht tot betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet;
- Het optreden is zoveel mogelijk gefaseerd en de-escalerend, waarbij zoveel mogelijk in verbinding wordt gestaan met de demonstranten;
- Enige overlast voor verkeer is gebruikelijk bij demonstraties en wordt getolereerd, zolang dit niet leidt tot onveilige situaties en Wom-belangen niet geraakt worden;
- Nood- en hulpdiensten kunnen te allen tijde ongehinderd doorrijden (aanrijdtijden moeten zoveel mogelijk gegarandeerd zijn). Daarvoor dient de busbaan afrit op de A10 vrij te blijven;



Vervolg

Op basis van de besluitvorming in de driehoek en de verdere ontwikkeling van het informatiebeeld worden o.a. een wom-besluit opgesteld, scenario's uitgewerkt en in de driehoek van 19 februari voorgelegd. De ervaringen met de demonstratie op 30 december jl. zullen daarin worden meegenomen. Ook worden factoren uitgewerkt die de snelheid van het optreden kunnen bepalen.

Historie en verdere behandeling

Datum	Afgestemd in / met
31 januari 2024	Subdriehoek
5 februari 2024	Driehoek
8 februari	Subdriehoek
12 februari	Driehoek

Meegezonden stukken

Tabel met voor- en nadelen
